Невмируща
Нація
Листопад 2016 якяки
Дніпро
Україна

Український Ювілейний Місячник

Листопад

2016

Рукаліське

Видавництво “Навіки”

ISBN:

© Василь Пишний

1 листопада –
165 років від дня народження
Івана Манжури

6 листопада –
205 років від дня народження
Маркіяна Шашкевича

9 листопада –
Прп. Нестора Літописця
День української писемності
та мови

21 листопада –
День Гідності та Свободи

26 листопада –
День пам'яті жертв Голодоморів
та політичних репресій

* * *

Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселемо!

Марширують наші добровольці у кривавий тан
Визволяти братів-українців з ворожих кайдан.
А ми наших братів-українців визволимо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселимо!

Не хилися, червона калино, маєш білий цвіт.
Не журися, славна Україно, маєш вільний рід.
А ми тую червону калину підіймемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселемо!

Гей, у полі ярої пшениці золотистий лан,
Розпочали стрільці українські з ворогами тан!
А ми тую ярую пшеницю ізберемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселемо!

Як повіє буйнесенький вітер з широких степів,
Та й прославить по всій Україні січових стрільців.
А ми тую стрілецькую славу збережемо,
А ми нашу славну Україну, гей, гей, розвеселемо!

Осінь в Протовчій

Пізня осінь… Сонце кидає свій погляд у плавні – простір, де час і думки рухаються в іншому вимірі. Тут навіть сонячні промені змінюють свою швидкість і сутність. Вони граються з останнім листом шовковиці, малюють в осінній воді портрети дерев, а потім – зникають у зеленій траві голого лісу. В траві, що піднялась восени, аби забрати з собою в зиму ці промені, які, перезимувавши, зійдуть весною і посміхатимуться первоцвітами.

Тиша. Протовче. Перетин часів… «І пішли на конях і в лодіях, і прийшли нижче порогів,

і стали у Протовчому, на Хортичім острові». Ось їхні лодії в затоці. Я їх уявляю, ні, я їх бачу. Виснажені шляхом, статечні чоловіки важко йдуть берегом, повз мене. В руках – зброя, кольчуги. В очах втома і невідома доля.

Біля броду – коні. То спішені варяги рухаються бродом до острова. Сонячні промені губляться у цьому всьому, навіть, не відблискуючи на кольчугах і у каламутній воді переправи. Чим, чи ким вони повернуться незабаром?

Може їхні душі – то сьогоднішня зграя диких качок на озері з пізнім виводком, котрий не може відлетіти у Вирій. А може – ті акації з покрученим вітром гіллям. Бог один знає, у що, чи у кого сонячні промені перенесуть душі лицарів війни. Подарують спокій чи неспокій.

Осінь у плавнях. Пройти стежкою може кожен, а увійти в осінь – ні. Не кожному Протовче показує свою вічність. Чайки поміж чайками. Весла поміж крилами. Богдан Федорович Мамай під парусом думку гадає. Тріпає вітер парус і чуби лицарям війни. Хмара. Хмара над водою забрала всі чайки і промені сонця. У спокої – неспокій. Протовче – нескінченний ланцюг вічності.

З цього місця ніхто нікуди не пішов. Душі людей із різних часів навічно прив'язані тут. Вони невтомні у своїй безкінечній справі. Іду дамбою, збудованою у війну для залізниці. Іду серед стомлених тяжкою працею жінок і дітей… Тиша. Розплився туман по очеретах і, розірвавшись на шмаття, злетів білими чайками в небо…

Безмовна історія плавнів говорить більше, ніж можна сказати. Хитають святі дерева кронами над старим кромлехом, безмовними обсерваторією і календарем. Теплі й холодні каміння, як чорні і білі смуги життя, як доля і недоля, читають свої тексти буття, даруючи розуміння, що Ви – ланка нескінченного ланцюга історії цієї землі.

Ми покидали Протовче, ніби виходили з невідомої хмари, що існує у нашій уяві. Очевидно, господарі міста нас дійсно приймали – то, значить, ще не втрачені наші степові Душі.

Осінь у плавнях вишивала жовтим кленовим листом по зеленій осінній траві. Сонячні промені малювали портрети дерев у холодній воді. Зима вже десь готувала новий білий аркуш

для продовження літопису. Плавні проводжали нас, не прощаючись.

.....

- «І пішли на конях і в лодіях, і пришли нижче порогів, і стали у Протовчому, на Хортичім острові». Це – з нагоди розміщення тут війська великого князя Святополка Ізяславовича перед переможною битвою з половцями 1103 року.

- 1493 року Богдан Федорович Глинський (Мамай) розом із «царевичем Уздемиром» ходив походом на Низ, здобув і зруйнував новопоставлене місто Очаків. Нападників Глинського хан називав козаками черкаськими.

- В період другої світової війни в плавнях Хортиці була побудована дамба, по якій проходила залізниця – завдовжки 650 м. На будівництві було задіяне цивільне населення Запоріжжя.

Юрій Фоменко

ЛИСТОПАД

1

– **165** років від дня народження **Івана Манжури** (1851, Харків - 15 травня 1893, Катеринослав). Український поет, фольклорист, етнограф, журналіст, лексикограф, перекладач з російської та німецької мови. Також історик і

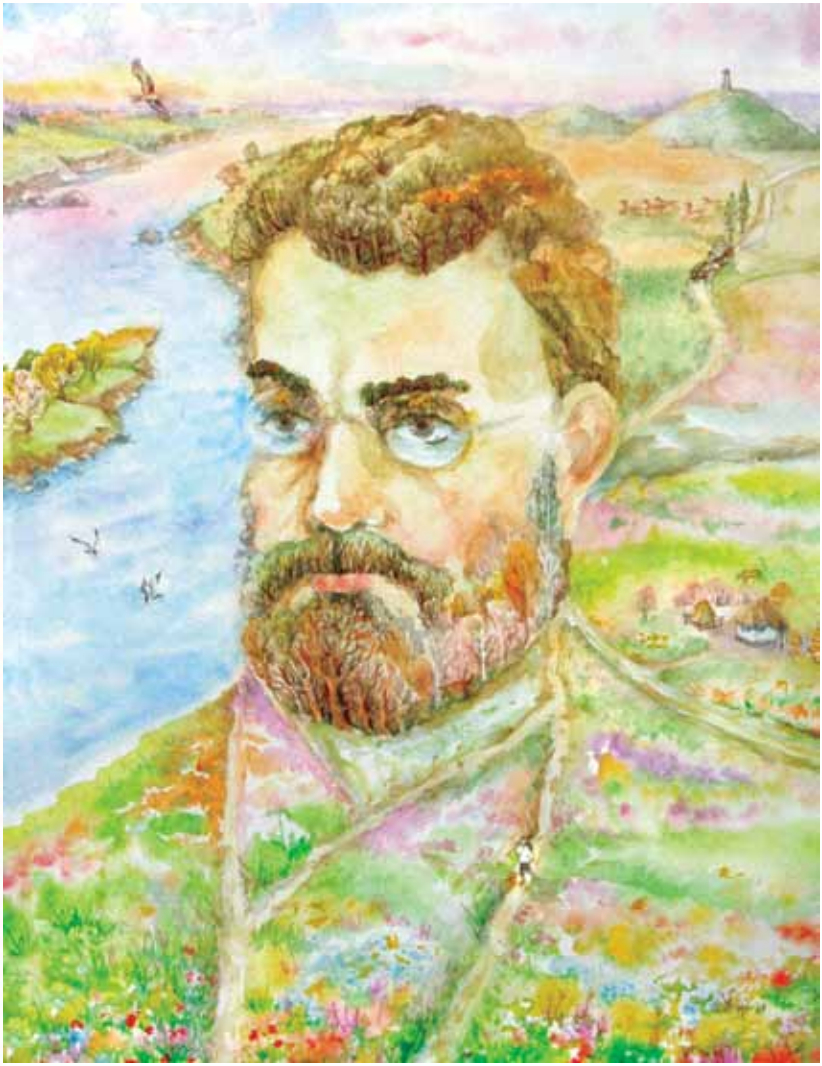

соціолог, професійний збирач гербаріїв флори Дніпропетровщини.

З Іваном Григоровичем Василенком, Катеринославським поміщиком, губернським гласним Катеринославського земства і повітовим гласним Олександрійського земства, Іван Манжура познайомився ще в 70-і роки XIX ст., коли мандрував по Катеринославщині, записуючи зразки усної народної творчості.

Талановитий безпритульний юнак зацікавив поміщика. Він запросив його до себе в економію (тепер с. Рубанівське) на посаду прикажчика. За допомогою І.В.Василенка обходив багато сіл губернії, зібрав цінний фольклорний матеріал, який передав до Південно-Західного відділу Російського Географічного Товариства.

– **155** років від дня народження **Дніпрової Чайки (Людмили Олексіївни Василевської)** (1861-1927), української письменниці, драматурга

2

– **135** років від дня народження **Остапа Грицая** (1881-1954), українського письменника, літературознавця, перекладача (Німеччина)

– **125** років від дня народження **Олександра Івановича Маркуша** (1891-1971), українського письменника, фольклориста

– **340** років від дня народження **Рафаїла (Зборовського)** (1676, Зборів Тернопільська обл. - 22 жовтня 1747, Київ). Митрополит, церковний, громадський та освітній діяч на території України.

«Більш могутньої й величної постаті в українському православ'ї у XVIII столітті тут, на цих теренах, на землі Софії Київської не було!» Дійсно, митрополит Рафаїл долучився до розбудови Києво-Могилянської академії,

Лаврської дзвіниці; був надбудований другий поверх у Будинку митрополита на території Софії Київської, а також збудовані ворота, відомі тепер як «Брама Заборовського».

3

Прп. Іларіона, схимника Києво-Печерського (XI)

4

– **130** років від дня народження **Якова Андрійовича Мамонтова** (1886-1940), українського драматурга, театрознавця

– **105** років від дня народження **Бориса Івановича Котлярова** (1911-1989), українського поета

– **105** років від дня народження **Дмитра Клячківського (Клим Савур)** (1911, м. Збараж - 12 лютого 1945 загинув у бою з переважаючими силами НКВС між селами Оржівські хутори та Суськ Рівненщини), українського політичного і військового діяча, полковника УПА

– **100** років від дня народження **Юрія Олександровича Вєтрова** (1916-1983), українського вченого у галузі будівництва і архітектури

5

Димитрівська поминальна субота

6

Прпп. Арефи (1195), Сисоя і Феофила (XII-XIII), затворників Києво-Печерських

– **205** років від дня народження **Маркіяна Семеновича Шашкевича** (1811, с. Підлисся - 7 червня 1843, с. Новосілки).

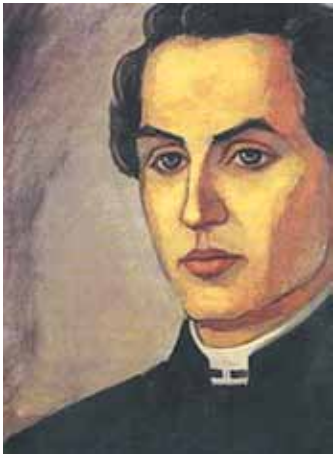

Західноукраїнський (галицький) пророк («Будитель»), письменник, поет, духовний просвітитель, натхненник національного пробудження Галичини.

Зачинатель нової української літератури в Галичині, священик УГКЦ, релігійний та культурно-громадський діяч. Перший в нових часах речник відродження західноукраїнських (галицьких) земель. Очолив «Руську трійцю», ініціатор видання альманаху «Русалка Дністровая» (1837). Виступав за рівноправність української мови з польською в умовах того часу.

7

Прп. Мартирія, диякона Києво-Печерського (XIII)

8

Вмч. Димитрія Солунського (306). Прп. Феофила Києво-Печерського (1482)

– **150** років від дня народження **Євгена Костянтиновича Тимченка** (1866-1948),

українського мовознавця

– **125** років від дня народження **Олеся Досвітнього** (1891-1934), українського письменника, літературознавця, прозаїка. 3 березня 1934 року Досвітнього розстріляно в Харкові.

– **100** років від дня народження **Лідії Борисівни Архимович** (1916-1990), українського музикознавця

9

День преподобного Нестора Літописця (1114)

День Української писемності та Мови

* * *

Я вертаюсь до рідної мови,
Немов дивний збувається сон,
І радію я кожному слову,
Що приходить десь з потусторон.

Я спраглілі вуста утоляю,
З животворного п'ю джерела;
Я до рідної мови вертаю,
А вона мене вже – до села,

Що замріялось в мареві степу,
Зачекалось діточок своїх,
Що гордують свойого вертепу,
Десь кружляють, немов́ кураї.

І залишили на призволяще
В забуття і в полон полину
Наймиліше село і найкраще,
І пішли десь шукать дивину.

Ще й донині її, волооку,
Все шукають дурні. А вона
Затаїлась в селі тім Широкім –
Незбагненна ота дивина.

Я вертаюсь до рідної мови,
Як вертаються із забуття

І до мене вертається знову
Якесь дивне-предивне життя.

І словам, ще не чутим ніколи,
Я навчаюсь немов немовля;
Я не знав їх і в школі й до школи
Мабуть пра-прадід так розмовляв.

Мабуть давнє, забуте, минуле,
Колись прожите мною життя,
Віковічного сонця позбулось
Й знову кличе мене до звитяг.

Знов здіймається в серці поломінь,
І з високих козацьких могил
Знов збігають гарячі комоні
І хвилюють гривастий ковил.

Я вертаюсь до рідної мови,
Мов перлини збираю слова;
Проростa вона в кожному слові,
Як весною з-під снігу трава.

Я вертаюсь до рідної мови –
З небуття повертаюся знов;
Пісню мамину колискову
Пригадав, як слова молитов.

І виспівую кожнеє слово,
Мов вилюлюю долю свою,
Мов кую вороному підкови,
Що примчить мене в рідну сім'ю.

І вимрію вже, що не згину
В чужині, немов дикий могол;
І що прийме мене Україна,
Як заблудлого сина свого.

Михайло Пишний

– **100** років від дня народження **Леоніда Петровича Бразова** (справж. прізв. - Безобразов) (1916-1997), українського письменника

– **40** років від часу заснування (1976) в Україні першої легальної правозахисної організації - Української громадської групи сприяння виконанню Гельсінських угод (**Українська Гельсінська Група; УГГ**)

10

Мц. Параскеви-П'ятниці (III). Прп. Іова Почаївського (1651). Свт. Димитрія, митр. Ростовського (1709)

11

– **105** років із дня смерті **Володимира Миколайовича Ніколаєва** (3 березня 1847 - 1911, Київ). Український архітектор, педагог, громадський діяч. Член Київського товариства старожитностей і мистецтв. Упродовж 40 років він спроектував і побудував понад 80 храмів у Київській єпархії, зокрема Володимирський собор, трапезну Києво-Печерського монастиря та ін.

13

Прпп. Спиридона і Никодима, просфорників Києво-Печерських (XII)

15

– **100** років від дня народження **Мікулаша Неврлого** (1916-?), українського, чеського та словацького літературознавця, критика, бібліографа

17

Прп. Меркурія, посника Києво-Печерського (XIV). Свт. Павла, митр. Тобольського (1770)

День студента

– **370** років від дня народження **Івана Скоропадського** (1646 - 14 липня 1722). Український військовий, політичний і державний діяч. Гетьман Війська Запорозького, голова козацької держави в Лівобережній Україні (1708-1722). Представник козацького роду Скоропадських. Генеральний бунчужний (1698-1699), генеральний осавул (1701-1706), стародубський полковник (1706-1708). Гетьман Глухівського періоду в історії України. Безуспішно намагався протистояти московським планам ліквідації козацької автономії.

– **100** років від дня народження **Бориса Михайловича Чинкіна** (1916-1977), українського та російського актора

18

– **100** років від дня народження **Олександра Григоровича Максименка** (1916-2011), українського живописця

19

Прп. Луки, іконома Києво-Печерського (XIII)

20

– **120** років від дня народження **Михайла Івановича Вериківського** (1896-1962), українського композитора, диригента, фольклориста, музично-

громадського діяча

21

Собор Архістратига Михаїла

День Гідності та Свободи — свято в Україні, що відзначається щороку 21 листопада на честь початку цього дня двох революцій: Помаранчевої революції (2004 року) та Революції Гідності (2013 року).

Встановлене *«з метою утвердження в Україні ідеалів свободи і демократії, збереження та донесення до сучасного і майбутніх поколінь об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку XXI століття, а також віддання належної шани патріотизму й мужності громадян, які восени 2004 року та у листопаді 2013 року - лютому 2014 року постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави та її європейського вибору…»*

22

Прп. Онисифора, сповідника Києво-Печерського (1148)

23

– **120** років від дня народження **Віктора Степановича Косенка** (1896-1938), українського композитора, піаніста, педагога

– **145** років від дня народження **Антіна Кравса** (1871, Берегомет, Чернівецька обл. - 13 листопада 1945, Відень). Український полководець, генерал-четар. У 1919 році - командир армійської групи (Кравса), потім 3-го корпусу.

24

– **120** років від дня народження **Віктора Степановича Косенка** (1896-1938), українського композитора, піаніста, педагога

25

– **115** років від дня народження **Михайла Костянтиновича Ореста (Зерова)** (1901, Зіньків - 12 березня 1963, Аугсбург), українського поета

* * *

Прекрасні дні, в минулім потонулі!
Ще образ ваш не стерся, не поблід:
Іду в ліси, де мій зостався слід,
І знов мені шумлять дерева чулі.
Я бачу блискавичний біг козулі,
Таємну папороть і тихий глід,
Суниць я бачу ароматний плід
І п'ю блаженним слухом клич зозулі...

Враз барви щастя гаснуть. У півтьмі
Квадрат вікна біліє. Чорні грати,
В залізі двері. Тиша. Я – в тюрмі.

О, духи! Я не хочу тут конати,
Я – волі син. Порвіть пагубну сіть!
Я плачу, я благаю: поможіть!

26

Свт. Івана Золотоустого (407)

День пам'яті жертв Голодоморів та політичних репресій

– **120** років від часу заснування (1896) **музею українських старожитностей В. В. Тарновського** у Чернігові (нині - **Чернігівський обласний історичний музей імені В. В. Тарновського**)

– **120** років від дня народження **Григорія Івановича Коляди** (1896-1977), українського книгознавця, педагога

27

Заговини на Різдвяний піст

28

Прп. Паїсія Величковського (1794)

Початок Різдвяного посту

29

Апостола і євангелиста Матфея (60)

Листопадові ювілеї

3

– **115** років від дня народження **Андре Мальро** (1901-1976), французького письменника

11

– **200** років від дня народження **Федора Михайловича Достоєвського** (1821-1881), російського письменника

16

– **110** років від дня народження **Клауса Манна** (1906-1949), німецького письменника

19

– **305** років від дня народження **Михайла Васильовича Ломоносова** (1711-1765), російського вченого природодослідника, енциклопедиста, філософа, поета, одного із зачинателів нової російської літератури, реформатора російської літературної мови, художника, історика

23

– **100** років від дня народження **Тадеуша Гоуля** (1916-1985), польського письменника

24

– **190** років від дня народження **Карла Коллоді (Карло Лоренціні)** (1826-1890), італійського письменника-казкаря

25

– **150** років від дня народження **Франьо Бучара** (1866-1946), хорватського критика, літературознавця

28

– **135** років від дня народження **Стефана Цвейга** (1881-1942), австрійського письменника

1 листопада – 165 років від дня народження Івана Манжури

Іван Манжура серед дітей. Картина Мирослава Добрянського

Ренегат*

1

Розігрався Дунай
Та гука на наш край,
Аж луна у дніпровому гирлі:
«Гей, розіб'є, Дніпро,
Турчин скоро шатро
На старім запорозькому тирлі.

---

* Ренегат - яничар, зрадник

2

Бо звелів падишах,
Тільки паша в степах,
На сини твої військо збивати,
Поведе ж його сам
Недовірок Гасан,
Що не раз уже давсь тобі знати.

3

Стережися того
Ти походу його!
Цілував він клейноди султанські:
«Хоч живий не зверну,
А в іслам поверну, —
Каже він, — я народ подніпрянський».

4

Розіслав скрізь листи,
Щоб до його нести
Усі мали ікони, кадила.
«Поки, — каже, — моя
Ще без зброї гуля
Несказанно страшенная сила.

5

А не то, вороги,
Виб'ю всіх до ноги,
У неволю і брати не буду;
Я із військом своїм
Налетю, немов грім,
Не забудете ви і до суду».

6

«Так не дайся ж на сміх,
На синів-бо твоїх
Маю певну я, брате, надію,
Що не тільки себе,
Захистять і мене;
Я ж нічого собакам не вдію».

7

Скаламутнів старий,
Бо він знав, хто такий
Отак нагло на хрест похвалявся:
Коло його він зріс,
Йому службу він ніс,
Коло його й лицарства навчався.

8

А як зріс він, носив
Під Стамбул і Козлів
Дніпр чайки його утлі й ватагу;
Дав і славу йому
В Подніпров'ї всьому,
І багатство, і честь, і повагу.

9

Йшла пайда козаку —
Скоро став на знаку
За лицарство своє він громаді;
Незабаром за тим
Козаки кошовим
Його вибрали чесно на раді.

10

Задля його ж була,
Як він мислив, мала
Ота честь товариська і шана;
Спокусив його гріх,
Він зрадив своїх,
Передався у Стамбул до султана.

11

Там він хрест потоптав,
Свій закон поламав,
Недовірком зробився, ренегатом,
І за скверну хулу
Заробив він хвалу,
Став султанові нібито братом.

12

Як згадав всю свою
Шану Дніпр гультяю,
Жаль і смуток укрили Славуту,
І шумить він, реве
І пороги ірве,
Чи свою не розіб'є там скруту.

13

Скоро свиснув бабак,
Стрепенувся байрак,
Шум зелений гілля розвіває;
Бо уже навісна
Зима сходе, весна
Первий квіт із землі витикає.

14

Жайворінка озвавсь,
Скрізь тінець розіславсь,
Немов килим, степом зелененьким.
І очима вже пас
Козачина не раз
Журавині ключі молоденький.

15

Проводжав їх, зітхав,
Ясну зброю ладнав
І коня годував він уволю.
Як приходила ж ніч,
Все манулось напріч
Погуляти по чистому полю.

16

І такий не один
Повесні челядин
Рвавсь, мов кінь застоялий з повіддя;
Все збирався у путь,
Тільки ждав, як спадуть,
Степовії річки з половіддя.

17

Аж ось чутка пройшла,
Що орда уже йшла
З Перекопу на рідну Вкраїну;
Тут уже козакам,
Наче вільним пташкам,
Не було суперечі й упину.

18

Мов рої ті гулкі,
Де і брались полки,
Уставала за лавою лава...
Короговки шумлять,
Наче миру ясять:
«Пробудилась козацькая слава!»

19

Ось минає страсна,
Настигає чесна
Рокова великодня субота, —
Завтра ж той роковий
Йде Великдень Святий,
А козацтву нагальна робота.

20

І не їсть, і не спить,
Пильно варту держить
Та у стінах пробої латає,
Бо його, як вода,
Хижа кримська орда
Із Турчином кругом обіймає.

21

То ізрадник Гасан
Свій розбив отам стан,
Круг Келеберди — славного міста
І вже з тиждень гуля,
З церков бані валя,
Та не виб'є ніяк товариства.

22

Він на завтра усім
Заказав це своїм
Дочуватися дзвона святого;
Як ударе ж — іти,
Смерть на стіни нести,
Не шкодити й дитяти малого.

23

Мовчки ждуть козаки...
Від лихої руки
Не минути цю ніч їм напасті;
Сміло ждав з них усяк,
І дукар, і харпак,
Щоб за віру із честію пасти.

24

Ось загув уже дзвін,
А за ним не один,
Затредзвонили, радість віщують,
І «Христос Воскресе»
Буйний вітер несе,
А хижаки немов і не чують.

25

Що ж то сталось отам
Лютим їх ворогам,
Де їх похвалки злії навіки?
Чом на стіни не йдуть,
Наглу смерть не несуть,
А збираються ніби навтіки?

26

У розкішнім шатрі
На ільвовім хутрі

Недовірок лежить, мов конає;
Склепив очі юнак,
Розпластавсь, як мертвяк,
Та силенно, силенно зітхає.

27

То він тільки почув,
Як тредзвін той загув
Радість певну хрещеного світла;
Спогадалось йому
Все те, вірив чому
Він колись-то у давнії літа.

28

Йому мріють церкви,
Лопотять корогви,
Празникову скрізь чує він мову,
І силенна тоска
Йому груди стиска...
Вже не вернеться те йому знову.

29

Ось він тихо підвівсь,
На схід сонця схилився
Та ридає то тяжко без гласу;
Понавкруги ж гуде
Орда хижа та жде,
Коли дасть на грабіжку він ясу.

30

Він же гірко рида
Та поклони склада.
Напути його, Мати Пречиста!..
А там вийшов, гукнув
Та й назад повернув
Від Келеберди — славного міста.

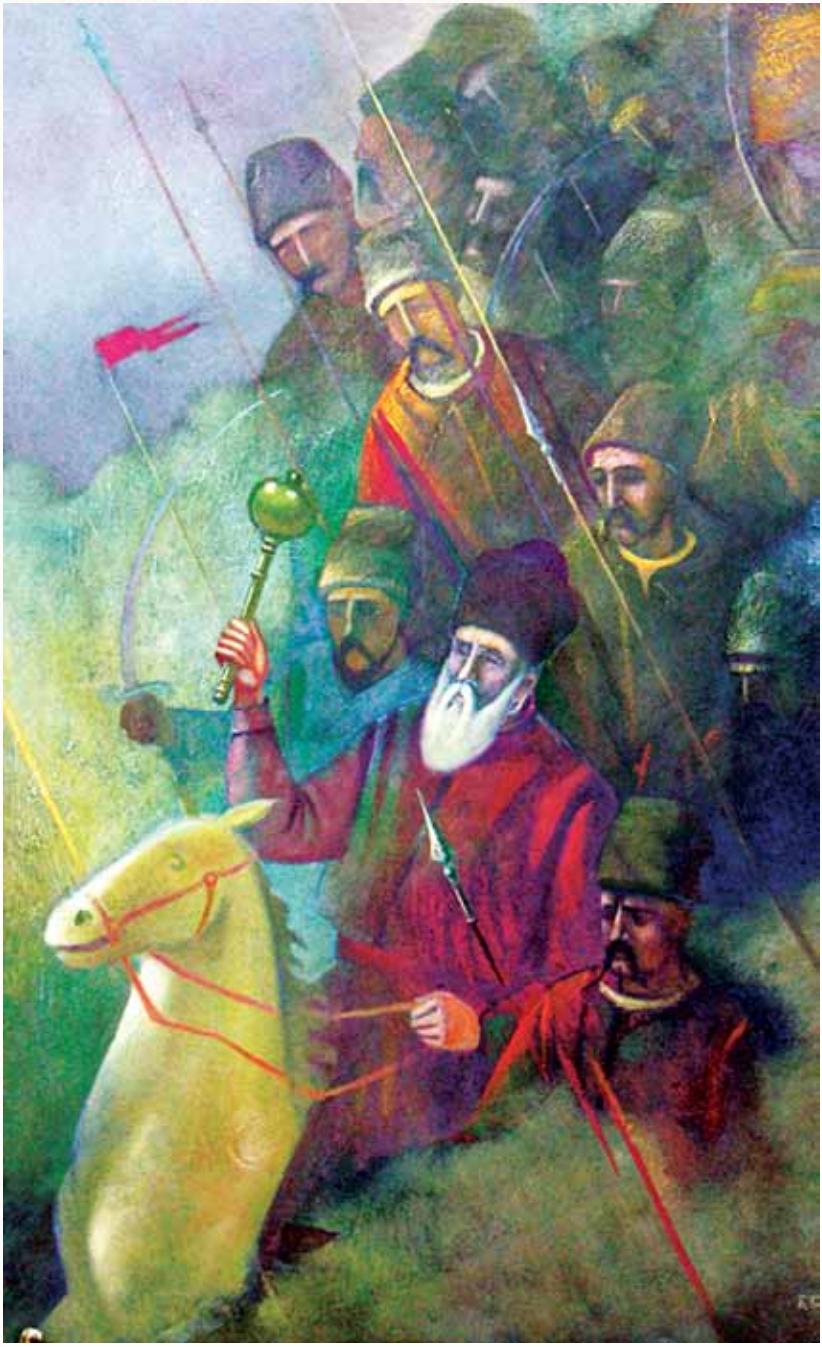

Бурлакова могила

Не кадили, не світили
І дяки тоді не піли,
Як в неділеньку раненько
Поховали бурлаченьки
Край зеленого байраку
Товариша-небораку.

Тілько вовки-сіроманці,
Труп почуявши уранці,
У байраці вили тяжко
Та малі веселі пташки
В головах йому сідали,
Перед Богом виливали

Свою радість, своє лихо...
Спи ж, козаче, тихо-тихо,
Хай вітрець тебе вітає
Тиху пісеньку співає,
Поки всіх к страшному суду
Янгол Божий не розбуде.

* * *

Віє вітер, кличе зливу,
Старий дуб хитає.
Зажурився хлопець сивий,
Що долі не має.

Стогне серце від зажури –
Ні тата, ні мами
У блукальника Манжури,
В сироти Івана.

По кутках розсілись злидні,
В очі заглядають,
Не всякдень людоньки бідні
Хлібець в хаті мають.

Розкажіть-но, добрі люди,
Ви мусите знати,
Як було, як далі буде,
Чи добра нам ждати.

Я з холщової торбини
Олівця дістану.
Заспівайте, діду, пісню,
Ту, що Січ співала.

Кожну пісню, кожну думу
Зберу по зернятку,
Та й посію у свій зошит
На спомин нащадкам.

Ой, яка гірка горілка,
А доля ще гірша.
Степ – мій тато і домівка,
Діти мої – вірші.

Моя мати – Україна,
Співа, плаче й мріє.
Напишу їй про Трьомсина,
Поему-надію.

Я був слабкий та голодний,
А він буде сильний.
Меч могутній, дар народний
В руках у Трьомсина.

Він нічого не боїться,
Він Змія здолає.
Ще Вкраїна усміхнеться,
Ще Січ погуляє...

Прочитайте цю поему,
Як мене не стане.
Та згадайте про бідаху,
Манжуру Івана.

Леся Степовичка

* * *

Кинь, земляче, кинь, козаче,
Про мову зажуру,
Почитай казки добрячі
Івана Манжури.

Закоханий в рідну мову
Цей син України
В хуторах понаддніпрових
Збирав ті перлини.

Заплітав їх у віночок
Билинка в билинку,
Колосочок в колосочок,
Перлинка в перлинку.

Прочитай "Трьомсина" знову
Чи "Лиху Годину",
То й почуєш, яку мову
Мала Україна.

Мала - не запозичала
Та й понині має,
Тільки ми не те вивчали
І не там шукаєм.

А Манжура, бач, дотямив,
Де тее шукати,
Простував він стежечками
Від хати й до хати.

Ми не знаєм, як він правив
Діла маєткові,
Але певні, що на славу
Послужив він мові.

Як читав я, недоріка,
Ті слова нетлінні,
Наче татечко чукикав
Мене на коліні.

Наче матінка співала
Пісню колискову,
Наче скринька відкривалась
В прадідівську мову.

Передвічна та співуча
Од роду й до роду
Наша мова милозвучна -
Надбання народу.

І доладна, і дотепна,
Лагідна й колюча,
То здіймає вас до неба,
То кида до кручі.

Не викинеш, не вилучиш
З неї анічого,
А як дуже вже захочеш,
Попроси у Бога.

Бо на те вже Його воля
І слово могутнє...
Наша мова - наша доля,
Дорога в майбутнє.

Поміркуйте, почитайте,
Й бувайте здорові!
Вчіться самі й научайте
Діток рідній мові.

Михайло Пишний

9 листопада - День Української писемності та мови

“Не было, нет и быть не может...”

Знищення мови (лінгвоцид) є основною передумовою етноциду – знищення етносу як культурно-історичної спільноти, його асиміляції іншим народом. Лінгвоцид завжди є стратегічною метою всіх без винятку завойовників, різняться лише його тактика та форми.

Жодна країна світу не зазнавала впродовж сторіч такого масштабного, нищівного удару по своїй культурі й мові. Ось далеко не повний перелік цих злочинів:

1667 – цар Олексій рішуче забороняє друкувати книжки на території братньої України: «*…все те, в которых местностях книги печатаны и их слагатели, також печатники или друкари, смертью казнены и книги собрав сожжены были и впредь чтобы крепкий заказ был бесчестных воровских книг никому… нигде не печатати под страхом смертной казни*».

1672 – видається новий указ: «*Во всех местах всяких чинов людям учинить заказ крепкой с большим подкреплением, чтобы те люди польския и латинския печати книги (так називали книги з українських та білоруських друкарень) никто у себя в домах и втай, и явно не держали, а приносили бы и отдавали воеводе*».

1686 – ліквідація автономії української церкви та встановлення Московським патріархатом пильного контролю над церквою, освітою й культурою.

1689 – заборона Києво-Печерській лаврі друкувати будь-які книжки без дозволу Московського патріарха.

1690 – патріарх московський Йоаким проголошує «анафему» на «*киевские новые книги*» (П. Могили, К. Ставровецького, І. Галятовського, Я. Барановича, А. Радивиловського, І. Славинецького та інших), писані українською мовою. На виконання цього указу спалено перший том книги видатного діяча православ'я митр. Дмитра Ростовського «Четьї Мінеї», а наступні видання виправлено «*по великороссийской грамматике*».

1693 – заборона Московського патріарха привозити до Москви українські книжки.

2 листопада 1708 р. з винятковою жорстокістю Петро І замордував всіх мешканців Батурина (6-15 тис).

1709 – указ Петра І про запровадження цензури під час друкування українських книжок у Москві.

5 жовтня 1720 р. – указ «*О именовании Киевопечерского и Черниговского монастырей, во всех книгах, Ставропигиею Всеросийских Патриархов, и о непечатании новых книг без позволения Духовной Коллегии*», у якому йшлося: «*Понеже Его Императорскому Величеству известно учинилось, что в Киевской и Черниговской типографиях книги печатают несогласно с великороссийскими печатьми, но со многою противностию к Восточной церкви…*», отже, все надруковане треба привести до відповідності з російськими «*печатьми*», «*дабы …особливого наречия в оных не было*». Цим указом закріплювалася цілковита залежність української церкви від московського патріархату, заборонялося видання будь-яких книг, уживання у друку української мови й українського правопису.

У січні 1721 р. царський уряд видав регламент, згідно з яким зобов'язувалося

всі твори «*…презентовать в Коллегиум. А Коллегиуму рассмотреть должно, нет ли какого в письме оном прегрешения*». За «прегрешения» накладалися суворі стягнення. Великі штрафи сплатили київська лаврська та чернігівська друкарні, останню було невдовзі знищено.

1724 року московський Священний синод стягнув з українського архімандрита Печерської лаври в Києві 1000 крб штрафу за те, що він надрукував у лаврській друкарні книгу «Тріодь» – «не зовсім із великоросійською мовою згідну».

Відповідно до указів Петра I 1708, 1709, 1720, 1721 та 1726 років було замінено кирилицю на гражданку, яка абсолютно не відповідала фонетико-морфологічній природі нашої мови, що перервало нормативний розвиток українського правопису на два сторіччя, закувавши мову в чужий однострій і силоміць поєднавши її з граматичними законами російської мови. Під час друкування українських книжок у Москві запроваджувалася цензура (до цього українці уявлення не мали, що таке цензура). З'явились урядові московські підручники, насильницьки впроваджувані до українських шкіл, із «*произношением российских букв и исправном их же употреблением*». Вимагалося, щоб у церковній літературі «*никакой розни и особаго наречия не было. А других никаких книг, ни прежних, ни новых изданий… не печатать*». Це була найбрутальніша цензура, яку знав коли світ, наказ про знищення української літературної мови й української культури. І далі, аж до кінця XVIII ст., жодної книжки українською мовою не було надруковано. Змінювалися царі, цариці, та не змінювалася політика можновладців щодо

України, вони продукували все нові заборонні укази, постанови, циркуляри, акти.

1729 року вийшов указ Петра II, який зобов'язував переписати з української мови на російську всі державні постанови й розпорядження.

Анна Іванівна 1731 р. вимагала вилучити книги старого українського друку, а *«науки вводить на собственном российском языке»*. У таємній інструкції правителеві України князю О. Шаховському 1734 р. наказувала всіляко перешкоджати українцям одружуватися з поляками та білорусами, *«а побуждать их и искусным образом приводить в свойство с великоросами»*.

1755, 1766, 1769, 1775, 1786 рр. – Петербурзький синод, ніби для поновлення пам'яті, забороняв друкувати українські книжки. Левова частка різних заборон припадає на час правління Катерини II (1762–1796), один із політичних і визначальних принципів якої полягав у цілеспрямованому *«обрусении народов»*, щоб вони *«перестали глядеть как волки из лесу»*. Саме за часів її царювання виникла ідея *«национального единства»* українського та російського народів.

1763 – наказ Катерини II про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії.

1764 – інструкція цариці князеві О. В'яземському про посилення зросійщення України, Смоленщини, Прибалтики та Фінляндії. 10 листопада – указом зліквідовано в Україні гетьманське правління.

1766 – суворий наказ Києво-Печерській лаврі друкувати лише ті книги, які видаються в московській друкарні, випробувані й затверджені

синодом.

1769 – сувора заборона Києво-Печерській лаврі друкувати букварі українською мовою та розпорядження вилучити ті букварі, що вже були розповсюджені й використовувалися.

3 серпня 1775 р. царський маніфест *«Об уничтожении Запорожской Сечи и причислении оной к Малороссийской губернии»* та закриття українських шкіл при полкових козацьких канцеляріях.

1782 – постанова про створення спеціальної комісії для запровадження в усіх навчальних закладах Російської імперії єдиної форми навчання та викладання російської мови.

1783 – запровадження в Київській Академії та українських колегіях навчання російською мовою. Було видано наказ *«О непременном и неукоснительном соблюдении как учителями, так и учащимися правил российского правописания»*, а дяки та священики мали читати молитви і правити службу Божу *«голосом, свойственным российскому наречию»*. 3 травня – указ про закріпачення селян Лівобережної України.

1784 – наказ митрополитові Київському й Галицькому Самуїлу карати студентів та звільняти з роботи викладачів Києво-Могилянської академії, які послуговувалися українською мовою. Зросійщення початкової освіти в Україні.

1785 – наказ у всіх православних церквах імперії правити службу Божу російською мовою.

1786 – наказ митрополитові Київському контролювати лаврську друкарню, щоб не було ніяких відмінностей із московськими виданнями, а в Києво-Могилянській академії запровадити в систему навчання мову, узаконену для всієї імперії. Видано «Порівняльний словник усіх мов»,

у якому українська мова значиться як російська, спотворена польською.

1817 – закриття Києво-Могилянської академії, головного центру української культури (відкрилася знову лише 1991). Запроваджено викладання польською мовою в усіх початкових і вищих народних школах Галичини Австро-Угорської імперії.

1831 – скасування царським урядом Магдебурзького права (судочинство, вибори урядовців та місцева автономія були підпорядковані Москві).

1834 – відкриття наукового осередку зросійщення «Юго-Западного края» – Київського імператорського університету.

8 лютого 1838 р. було ухвалено рішення про відкриття комітету внутрішньої цензури в Києві. Цей орган протягом багатьох років діяв при університеті св. Володимира і тримав під контролем усі друкарні, що входили до Київського навчального округу. Дійшло до того, що почали забороняти окремі літери з української абетки. «Малоросійською мовою» читати дозволялося, але тільки з російською вимовою. Процедура одержання дозволу на друк була довгою і принизливою.

1847 – розгром «Товариства св. Кирила і Мефодія» в Києві, арешт і покарання його учасників. Найжорстокішого покарання зазнав Т. Шевченко – 10 років рекрутчини, із власноручним царським присудом: «*Під найпильніший догляд, заборонивши писати і малювати*». Посилення переслідувань української мови, літератури та культури.

1859 – заміна австро-угорською владою української абетки латиною у Східній Галичині

та на Буковині.

12 червня 1862 р. розпорядженням міністра освіти було закрито безплатні та недільні школи – останній осередок української початкової освіти для дорослих.

Нищівного удару українській мові завдав 18 липня 1863 р. міністр внутрішніх справ П. Валуєв. У його таємному циркулярові, зокрема, зазначалося, що «*никакого особенного малороссийского язика не было, нет и быть не может, и наречие их, употребляемое простонародием, есть тот же русский язык, только испорченный влиянием на него Польши*». А ще за 15 років до Валуєвського циркуляру німецький поет Боденштедт зазначав: «*Малоруська мова – найгармонійніша серед усіх слов'янських мов і вирізняється великою музикальною гнучкістю*». Та за циркуляром заборонялося навчання в освітніх закладах усіх рівнів, друкування книг духовного змісту, навчальних та для народного читання українською мовою; як виняток, дозволялося видавати тільки твори художньої літератури після попередньої ретельної цензури.

1864 – флігель-ад'ютант Олександра II барон Корф розробив програму протидії впливові українофілів у Малоросії шляхом «*наводнения края до чрезвичайности дешевими русскими книгами*», що, на його думку, «*лишило би малороссийскую литературу шансов сколько-нибудь существенно расширить круг читателей*». И отримав схвальну резолюцію імператора: «*Дельно. Мисль весьма хорошая. Сообразить, как ее исполнить*».

1869 – указ царської адміністрації про доплату чиновникам «*в 10-ти Юго-Западних губерниях лицам русского происхождения, исключая, однако, местних уроженцев*», за успіхи у зросійщенні

України. Це заохочення було без змін продубльовано ще й 1886 року.

У німецькому м. Емс, де Олександр ІІ перебував на лікуванні, з'явилося нове ярмо: «*Государь император в 18/30 день мая 1876 г. Высочайше повелеть соизволил:*

1. не допускать ввоза в пределы Империи без особого на то разрешения Главного Управлений по делам печати каких бы то ни было книг и брошюр, издаваемых за границей на малороссийском наречии;

2. печатание и издание в Империи оригинальних произведений и переводов на том же наречии воспретить, за исключением лишь: а) исторических документов и памятников и б) произведений изящной словесности,, но с тем, чтобы при печатании исторических памятников безусловно удерживалось правописание подлинников; в произведениях же изящной словесности не было допускаємо никаких отступлений от общепринятого русского правописания и чтобы разрешение на печатание произведений изящной словесности давалось не иначе, как по рассмотрению рукописей в Главном Управлении по делам печати;

3. воспретить также различные сценические представления и чтения на малороссийском наречии, а равно и печатание на таком же текстов к музыкальным нотам».

1881 – заборона виголошення церковних проповідей українською мовою.

1883 – заборона Київським генерал-губернатором Дрентельном театральних вистав українською мовою на підпорядкованих йому територіях (Київщина, Полтавщина, Чернігівщина, Волинь і Поділля).

1888 – указ Олександра III про заборону вживання української мови в офіційних установах і хрещення дітей українськими іменами.

1895 – заборона друкування українських книжок для дітей.

1899 – заборона української мови на археологічному з'їзді в Києві.

1903 – аналогічна заборона виголошення промов на честь відкриття пам'ятника І. Котляревському в Полтаві (усі без винятку присутні на знак протесту залишили міську думу).

1907 – урядом зліквідовано українську періодичну пресу, конфісковано видану в роки революції (1905-1907) українську літературу, розпочалися репресії проти діячів української культури.

1908 – указ сенату Російської імперії про «шкідливість» культурної та освітньої діяльності в Україні, *«могущей вызвать последствия, угрожающие спокойствию и безопасности»*.

1910 – циркуляр П. Столипіна про заборону створення *«инородческих товариществ, в том числе украинских и еврейских, независимо от преследуемых ими целей»*.

1914 – початок Першої світової війни.

– 1. заборона царатом святкування 100-річчя від дня народження Т. Шевченка;

– 2. указ Миколи II про скасування української преси;

– 3. заборона в окупованих російською армією Галичині й Буковині вживання української мови, друкування книг і часописів українською;

– 4. розгром товариства «Просвіта»;

– 5. зруйнування бібліотеки Наукового товариства ім. Т. Шевченка;

– 6. депортація багатьох тисяч свідомих

українців до Сибіру.

1929-1930 рр. – арешт і суд 45 діячів української науки, літератури, культури, УАПЦ. Початок колективізації та «розкуркулення», примусове виселення сотень тисяч селян до Сибіру та на Далекий Схід.

1930 – «Пацифікація» (жорстокі репресивні акції Польщі проти українського населення та провідних діячів політичного й культурного життя) в Галичині.

1932 – ліквідація всіх літературних організацій та утворення єдиної Спілки письменників СРСР.

1933 – самогубство Миколи Хвильового як протест проти масових арештів українських діячів культури та мистецтва. 22 листопада постанова ЦК КП(б)У про припинення українізації.

1932-1933 рр. – спланований більшовиками штучний голодомор, унаслідок якого загинуло від 8 до 12 млн українців. Масове переселення росіян до виморених українських міст і сіл. Погром українців на Кубані. 1934-1941 рр. – знищення архітектурно-культурних пам'яток в Україні, арешт і страта 80% національної інтелігенції.

1934 – розстріл у Харкові 34 літераторів, серед яких були К. Буревій, О. Близько, І. та А. Крушельницькі, Г. Косинка, Д. Фальківський, М. Яловий та інші за стандартним на той час обвинуваченням *«в организации подготовки террористических актов против работников советской власти. Имущество всех конфисковать»*.

1936-38 рр. – масовий терор в Україні – «єжовщина».

1937 – масовий розстріл ув'язнених на Соловках українських діячів культури й мистецтва на

честь 20-річчя більшовицького жовтневого перевороту.

1938 – постанова «Про обов'язкове вивчення російської мови в національних республіках СРСР» і посилення русифікації України згідно зі спеціальним рішенням XIV з'їзду КП(б)У.

1939-1941 рр. – широкомасштабні репресії НКВС на Західній Україні. Масові депортації населення у віддалені райони СРСР.

1944-1955 рр. – каральні акції НКВС проти сил опору Західної України (убито – понад 150 тис, заарештовано – понад 100 тис, депортовано до Сибіру – понад 200 тис. людей).

1946 – ліквідація греко-католицької церкви й підпорядкування її Російській православній церкві. Постанова пленуму ЦК КП(б)У *«Про перекручення і помилки у висвітленні історії української літератури, різка критика часописів «Вітчизна» й «Перець»*.

1946-1949 рр. – ліквідація українських культурних здобутків – «ждановщина».

1947 – Л. Каганович проводить нову «чистку» серед культурницьких кадрів, звинувачуваних в *«українському буржуазному націоналізмові»*.

1951 – погромні статті в газеті «Правда» проти *«націоналістичних ухилів в українській літературі та мистецтві»*.

1951 – за вироком закритого судового засідання розстріляли 33 студентів Харківського університету за ... відмову складати іспити російською мовою, 800 – репресували. Ось у який спосіб Харків та інші міста України ставали „руськими городами".

1958 – постанова пленуму ЦК КПРС *«Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток народної освіти»*; Верховна

Рада УРСР ухвалила закон від 17 квітня 1959 р., спрямований на посилення зросійщення України (зосібна, про не обов'язкове, а «за бажанням батьків» вивчання української мови в російських школах України).

1961 – нова програма КПРС проголосила політику «злиття націй» і подальше зросійщення союзних республік.

1964 – умисний підпал Державної публічної бібліотеки АН УРСР.

1965 – перша велика хвиля арештів українських діячів (П. Заливаха, Б. та М. Горині, С. Караванський, В. Мороз та ін.).

1970 – наказ про захист дисертацій тільки російською мовою.

1967-1971 рр. – арешти В. Чорновола, А. Лупиноса, ініціаторів «Листа творчої молоді Дніпропетровська» проти зросійщення, убивство А. Горської, підпал Видубицького монастиря, нищення могил Січових стрільців у Львові.

1972 – друга велика хвиля політичних арештів (В. Чорновіл, Є. Сверстюк, Іван та Надія Світличні, І. Дзюба, М. Осадчий, В. Стус, Ігор та Ірина Калинці, О. В. Романюк – згодом патріарх Володимир УПЦ КП та десятки інших).

1977 – арешт і суд членів Української Гельсінської групи та ін. (М. Руденко, О. Тихий, М. Матусевич, М. Маринович, Г. Снєгірьов, Л. Лук'яненко та ін.).

1978 – директива колегії Міносвіти УРСР про *«Удосконалення вивчення російської мови в загальноосвітніх школах республіки»*.

1979 – чергова хвиля арештів українських діячів (О. Бердник, Ю. Бадзьо, Ю. Литвин, М. Горбаль – усі вони отримали максимальний термін ув'язнення в таборах суворого режиму

з подальшим засланням). Убивство композитора В. Івасюка. Ухвала Ташкентською конференцією нових русифікаторських заходів щодо неросійських народів СРСР.

1983 – постанова ЦК КПРС про посилення вивчення російської мови у школах і виплату 16% надбавки до платні вчителям російської мови й літератури («Андроповський указ») та директива колегії Міносвіти УРСР *«Про додаткові заходи по удосконаленню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах, педагогічних навчальних закладах, дошкільних і позашкільних установах республіки»*, спрямована на посилення зросійщення.

1984 – наказ Міністерства культури СРСР про переведення діловодства в усіх музеях Радянського Союзу на російську мову.

1989 – постанова ЦК КПРС про *«законодавче закріплення російської мови як загальнодержавної»*.

1990 – постанова Верховної Ради СРСР про надання російській мові статусу оіфіційної мови в СРСР.

Репресовані носії знань української мови:

– Лесевич Володимир Вікторович у Російській імперії був засновником першої школи з викладанням наук українською мовою, яку за доносом було знищено російською владою в Україні.

– Тарнавський Петро Іванович у 1919 році входить до складу ініціативного Комітету мирян і священиків українського походження в Московській Патріархії РПЦ з метою перекладу молитов і текстів богослужіння на сучасну українську мову. А 22 травня 1919 р. у військовому Миколаївському соборі в м. Києві

брав участь у першій відправі служби Божої українською мовою. Репресований в 1938 р.. 30 квітня 1938 р. був заарештований і 13 травня 1938 р. «оперативним стеженням» НКВС-КДБ був визнаний як «священик професіонал». Засланий в радянський концентраційний табір (за статтями 156, 54 пункти 8-11), утримувався в Київській в'язниці «Лук'янівка», 29 серпня того ж року «особливою трійкою» спецслужби НКВС по Київській області (відділ УДБ) винесено таємний вирок без суду та дотримання процесуальних норм вбити священика. 2 вересня 1938 р. його розстріляли.

– Антоненко-Давидович Борис Дмитрович – відмовлявся зросійщувати словники української мови у підросійській УРСР.

– Лісовий Василь Семенович (логік) – репресований у 1972 р. в УРСР, розробляв філософські праці українською мовою. Київський обласний суд 6 грудня 1973 засудив його до 7 років позбавлення волі в таборах суворого режиму та 3 років заслання за ст. 62 ч. 1 КК УРСР. «Посправниками» Лісового були Євген Пронюк та Василь Овсієнко.

– Пронюк Євген Васильович (дослідник історії української філософії та суспільної думки в Україні) – репресований у 1972 р. в УРСР, розробляв філософські праці українською мовою. У 1972 звинувачений у проведенні антирадянської агітації і пропаганди з метою підриву й ослаблення радянської влади, 1973 засуджений Київським обласним судом на 7 років таборів суворого режиму (відбував у Пермській області) і 5 років заслання (заслання відбував у Казахстані). Повністю відбувши термін, у квітні 1984 повернувся в Київ.

Ще раз про Українську мову і Санскрит

Спадщина Предків

«Предки арійців жили у Подніпров'ї... Є всі підстави вважати, що «Рігведа» зародилася на берегах Дніпра. В літописах згадується слово «останці». Це ті, хто залишився жити (на берегах Дніпра), хоча племена вирушили до Індії. Мій заклик до українців: займіться вивченням санскриту (яким написана індоарійська «Рігведа»), за мовними ознаками знайдіть серед своїх племен «останців» – і відновіть зв'язок часів...» (Б.Рибаков, академік. Цитата з передмови до книги М.Кікешева «Заклик до слов'ян»)

У 50-ті роки XX століття болгарський мовознавець В. Георгієв звузив круг прабатьківщини аріїв до пониззя Дніпра. Це знайшло підтвердження в серії статей російського мовознавця О. Н. Трубачова «Indoarica в Північному причорномор'ї» (1975-1981), які в 1999 р. були опубліковані окремою книгою.

Артур Кемп у книзі «Біла раса: марш титанів», Дж. Гінкс та Л.Вуллі у книзі «Історія створення культури і проявлення науки», Ґеорг Біббі у книзі «Чотири тисячі років тому» подають карти розселення білої раси (аріїв): з Наддніпрянщини

по всій Євразії.

«Веди – найстародавніший пам'ятник людського ума, яким розпоряджається людство... Арії принесли з собою визначені поняття та вірування, які вони продовжували розвивати в Індії. У Ведах обожнюється чарівна природа країни аріїв» (С.Радгакрішнан, президент Індії, історик).

«У Ведах немає згадки про банани, оливки, пальми, пустелі, мавп, верблюдів, жирафів, а є згадки про ос, лососів, рисей, оленів, ведмедів, вовків, бджіл. Тобто, про весь той світ, що належить просторові на захід від Уралу і на північ від Чорного моря» (Креґем Кларк, Стюарт Піґґот, англійські дослідники Вед).

«Арійська група походить із широких просторів Дунаю, Дніпра та Дону» (Джавахарнал Неру, прем'єр-міністр Індії).

«Учені тепер вважають Україну найбільш правдоподібною батьківщиною індо-європейців» (Герберт Дж. Мюллер, історик. Цитата з книги «Воля у стародавньому світі»).

«Арії вийшли з території України» (Джан Бовле, історик. Цитата з книги «Людина у віках»).

«Материнською землею індо-європейських

народів є простори на північ від Чорного моря» (Р.Гіршмен, археолог, історик, професор Сорбонни. Цитата з книги «Іран»).

«Україна більш, ніж інші країни Європи та Азії може претендувати бути землею аріїв» (М.Маюмдар, віце-президент Декка університету (Індія), один з найвизначніших дослідників стародавнього світу. Цитата з книги «Історія і культура індійського народу»).

«Я бачив пам'ятки аріїв і козаків біля Кременчука, а також у Переяславі... Можу сказати тепер: Україна є прабатьківщиною аріїв» (Арвінд Аллок, директор інституту охорони національних пам'яток Індії).

«У степах Східної Європи і започаткувалася більше, ніж 5000 років тому індоєвропейська мова, її діалекти роз'єдналися на мови, які поширили багато народів світу» (А.Діамонт, мовознавець. Цитата з книги «Історія та оригінальність мови»).

"Займаючись довгий час порівнянням арійських мов, я прийшов до висновку, що українська мова не тільки старша всіх слов'янських, не виключаючи т. зв. старослов'янської, але й санскриту, грецької, латини та інших арійських" (Міхал Красуцький, мовознавець. Цитата з книги «Древність української мови»).

«Санскритська мова є європейського походження. В Азії вона поширилася тому, що до Індії далеко перед народженням Христа прибули арії з України» (Р. Латґем, дослідник санскриту. Цитата з книги «Етнологія Європи»).

Славнозвісний керносівський ідол, кам'яна статуя епохи мідної доби, III тис. до Р. Х.

Знайдений в 1973 році у с. Керносівка Новомосковського району Дніпропетровської області. Зберігається у Дніпропетровському історичному музеї.

Жодна мова не оповита таким серпанком загадковості й пошани, як санскрит. Його називають прамовою людства, священною мовою, мовою богів. І це при тому, що до 1762 року вчені Європи й гадки не мали про існування такої мови. Лише починаючи з того року, коли британці загарбали Індію, до вчених світу почали надходити відомості про санскрит як мову священних книг, а отже, як найбільш давню літературну мову планети.

Однозначно можна стверджувати, що санскрит значно давніший і від грецької, і від латинської мов. Він узагалі багатьма вченими розглядається як найдревніша з усіх мов світу (у всякому разі з тих, які розвинулись до письмової фіксації).

У цьому контексті цікавим є той факт, що у санскриті – більше тисячі українських слів, вживаних і донині. Крім того, вивчення давньоукраїнської мови дозволило французу Ж.Шампольйону у 1822 році прочитати єгипетське письмо і відкрити культуру Стародавнього Єгипту. У 1975 р. болгарин-поліглот Джон Стойко розшифрував рукопис "Листи до ока Божого" – памятку української мови VII-VI ст. до Христа

і на основі української мови розшифрував письмена етрусків.

На період поширення спільної індоєвропейської мови (приблизно 5 тисячоліття до н.е.) єдиною розвиненою цивілізацією на теренах від Тибету до Британії, була Аратта (таку назву подають шумери), відома світові, ймовірно, як Трипільська культура, територію котрої згодом зайняла Скитія. Звідси цілком логічно припустити, що витоки спільної «індоєвропейської мови-основи» є сучасна територія України. Саме звідси і походить санскрит. А те, що він так добре зберігся, пояснюється дуже просто: автентичне населення ПраУкраїни, яке принесло з собою імовірніше не так санскрит, як протосанскрит, який прийнято називати «сансар», відносно швидко було асимільоване тубільцями і влилося в індійський етнотворчий казан.

Мапа розселення індоєвропейців в світі. Корінні, ранні індоєвропейці позначені жовтим кольором в центрі сучасної України.

Те, що ми сьогодні називаємо «санскрит», це (знову ж таки, якщо вірити офіційній науці) остаточно складена у 5 столітті до н.е. мова брахманів (рахманів), яка за останні дві з половиною тисячі років практично не зазнала

змін (окрім деяких фонетичних), оскільки не була у широкому вжитку, а зберігалася як священна мова.

Індійський Брахман і український Мамай

Особливо цінною є найбільш характерна риса санскриту: священність. Санскрит – це мова Богів. У жодному випадку не дозволялося вживати лайливі слова у санскриті. Порівняйте з мовною традицією українців: українська мова чи не єдина мова світу (окрім санскриту, звісно), в якій немає жодного інвективу (матюків). З давніх-давен в Україні засуджували лайку, а хто вживав погані слова, відразу підлягав осуду.

Що саме з ПраУкраїни прийшов санскрит на територію сучасної Індії, доводить, зокрема, Оскар Менгин, професор палеонтології Віденського університету, який стверджує, що «трипільська культура – це передусім українська культура». Австралійський професор Гордон Чайлд, який є одним з найбільших авторитетів у ділянці давньої історії, називає людей трипільської культури «ukraini-

an villagers» (українські селяни). Подібно висловилися також і українські науковці Щербаківський, Пастернак, Хвойка, Грушевський та інші.

Якщо, на думку науковців, в Україні в давнину існувала висока культура та народилася прамова європейських народів, то який же народ міг створити цю культуру? Це був наш, праукраїнський народ.

Як бачимо на карті, частково тут територія нинішньої України виступає як Скитія-Сіндика (Трубачев О.Н. Indoarica в Северном Причерноморье. – М.: Наука. 1999.)

Про нашу праісторію найширше стверджується такими науковцями, як уже згадуваний С.Пігот у своїй праці «The Dawn of Civilisation», Герберт Г. Веллс у «The outline of History», А.Л.Бешем у «The Wander that was India», та в енциклопедіях: «The new International Encyclopedia», «Encyclopedia Americana». Автохтонну українську спадкоємність від найдавніших часів трипільської доби і той незаперечний факт, що Україна є колискою народів Європи, підтверджує також

і російський науковець Ростовцев – професор Московського, Оксфордського та Єльського університетів. Після своїх дослідів «трипільської культури», яка існувала в Україні близько семи тисяч років тому, він зробив такі висновки: «Трипільська культура зі своїми матеріальними та моральними прикметами цілком заслуговує на назву української культури, у всій своїй схожості і близькості».

Якщо Ви спитаєте, а чому ж все-таки існують відмінності між українською мовою і санскритом, то відповідь на таке запитання є досить простою: якщо носії певної мови мігрують на певні території, віддалені від ареалу їх автохтонного проживання, і їм вдається зберегти свою мову, то відмінності від мови автохтонної території відбуваються з огляду на два фактори:

1. Мова вступає в певні контакти з мовами автохтонами даного регіону;
2. Мова продовжує внутрішній системний розвиток, розвивається відповідно до мовних потреб регіону, культури (мішаної або чистої), етносів та їх взаємодій.

Як приклад, наведемо англійську мову в Британії та в її колишніх колоніях (США, Австралія, Канада, тощо). Всього за кількасот років існування у відриві від автохтонної території англійська мова зазнала значних змін, причому різних на різних територіях. Якщо англійська мова збереже ті ж темпи змін, які є сьогодні, то через 5 тисяч років вона більш, ніж істотно відрізнятиметься від тогочасної Британської англійської мови, яка в свою чергу також зазнає внутрішнього

системного розвитку. Однак, якщо порівняти, скажімо, американську англійську мову через 5 тисяч років з сучасною англійською, зміни будуть не настільки істотними. І, навіть при порівнянні англійської мови Британії та США через 5 тисяч років, буде цілком можливо вивести їхню спільну генеалогію.

Так само сьогодні ми можемо вивести спільну генеалогію української мови і санскриту. А власне санскрит може дати нам багато ключів для відновлення давньої української мови (часу перенесення її на простори Індії та написання Вед).

Студіюючи мову індійського ведійського санскриту, а особливо записів релігійних вчень «Рігведи», а також і поруської, або «перської», священної книги Зороастра «Авести» («доброї вістки»), яка була неначе «сестрою» у своїй схожості з «Рігведою» індів, західні лінгвісти відстежили велике споріднення мови цих древніх книг передусім з мовою українців. Термінологія божественних постатей у браміно-індійській «Рігведі» майже незмінна та аналогічна міфологічним постатям наших прапредків Праукраїни – колиски арійської раси, а це значить, людей, які вилонили із себе великих колонізаторів та завойовників Індії, Персії: славних індів-сіндів з-над берегів Азовського моря та порусів-парсів з-над берегів Дунаю. Вони принесли з собою в нові краї приблизно за 1500 років перед народженням Христа свої вірування та свою старовинну праукраїнську, мову, яка і збереглася там (що є вже устійненим загальноприйнятим історичним фактом).

Sogdia-Bactria-Scythia woodcut map Polybius 1574

Василь Кобилюх: “Наші предки жили у непорушному єдиномовному просторі до 375 року н.е. – першої навали монголо-китайців, котрі знищили Середньоазійські праукраїнські держави – Кушанію, Бактрію, Хорезм тощо, зменшили панування українського слова та праукраїнців у 40 разів порівняно з кордонами сучасної України. Саме тоді наші предки втратили зв’язок з Індією, забули про нашу прамову-санскрит, бо залишилися без учителів-брахманів – провідників до Всевишнього, до найсвятішої ідеї нації – Незалежності. А все тому, що обірвався зв’язок поколінь. Українська праісторія без підтвердження у санскриті – не історія, нею будь-хто може маніпулювати”.

Сергій Наливайко: “...стародавня Бактрія – вона, до речі, виявляє чимало точок дотикання

з Україною. У «Повісті врем'яних літ» літописець Нестор схвально відгукується про уктріан, відомих своїм благочестям – неважко помітити спорідненість назви уктріани з назвою бактріани, бактрійці. Саме з Бактрією пов'язується в «Махабгараті» ім'я Пар'яшравас, тотожне слов'янському імені Переяслав, а також Бгурішравас, тотожне українському Борислав. В іменах давніх бактрійських царів наявний компонент кей, котрий перегукується з іменем полянського князя, легендарного засновника Києва – Кий. Стяг династії Кеянідів, що правила в Бактрії на початку І тис. до н.е., пов'язаний із героєм-ковалем на ім'я Кова. Саме він подолав змія Заххака, узурпатора іранського престолу. Це перегукується з київськими легендами про коваля, що врятував Київ від жорстокого змія. Фігурує у київських легендах і персонаж тугарин – це цілком може бути означенням мешканця Тохаристану, як свого часу називалася саме Бактрія. Сіявуш, надзвичайно популярний персонаж у культових уявленнях домусульманського Хорезму, теж вихідець із династії Кеянідів. Ім'я його тлумачиться як «Чорний бик», «Чорний самець» і є семантичним, значеннєвим двійником імені Крішна. А в Україні фіксуються назви Сиваш/ притока Сіверського Дінця і так зване Гниле море – затока на заході Азовського моря/. Характерно, що притокою Сіверського Дінця є і річка Чорний Жеребець (СГУ, 499,612), яка має і назву Красний Жеребець. З Кеянідами й Бактрією пов'язаний також Рустам – герой іранського

епосу, ім'я якого означає «Найдосконаліший Бик» і етимологічно тотожне індійському імені Врішоттам із тим самим значенням."

Індоарійці в Північному Причорномор'ї

(Трубачев О.Н. Indoarica
в Северном Причерноморье. – М.: Наука. 1999.)

Пригляньмося уважніше та порівняймо схожість міфології України та Індії. Наш найвищий Бог – Істворбог, що означає Бог-творець, назву якого з віками дещо змінили, скоротивши на Сварог (Ісварог), – досьогодні живе в Індії як Сварга. Наш Даждь-бог, чи Даж-бог, у них зберігся під назвою Дажба, а наш Бог-громовержець Перун шанується в Індії як Індра-Варуна. Бог Вогню ще трипільської доби у ведійських книгах зберігся як Агні, а бог вітрів Вій і бог смерті Яма залишили свої оригінальні назви досьогодні, – включно з трипільською Дівою, яка й донині зветься в Індії Дева. Мову, якою розмовляли наші одноплемінники інди-сінди – колонізатори Індії (країни темношкірих дравідів) та поруси (перси) – колонізатори сьогоднішнього Ірану, науковці назвали «пракрит». У Персії священна книга Зороастра «Давіста» (у праукраїнській мові – «Дана-Вістка», тобто, повторимось, «добра вістка»), пізніше стала називатися «Авестою». Усе це ще раз свідчить, що творцями браміноіндійського світогляду були наші праукраїнсько-арійські вихідці з теперішніх земель України. Російський історик Хом'яков видав перший санскрито-слов'янський словничок і ствердив, що найбільше наближеною до мови ведійських книг є українська.

Науковці поставили собі питання: «Де і коли жив цей індоєвропейський народ»? – то в результаті докладних студій відповідь звучала так: «На теперішніх етнографічних територіях Русі-України за 6000-2000 літ перед народженням Христа».

Отож, санскрит – це індійський варіант української мови, що розвивалася у відриві від автохтонного ареалу проживання носіїв мови, вступала у різноманітні форми взаємодії з іншими мовами автохтонами Індостану.

26 листопада – День пам'яті жертв Голодоморів та політичних репресій

Уривки із спогадів

... Мій прадід Конон Мороз і прабаба – Наталія Мороз проживали разом з батьками, займались сільським господарством. Родина була побожною. Християнські звичаї шанувалися, на свята ходили до церкви, допомагали церкві як могли – невістка Наталія варила обіди...

Почалась колективізація. Репресії, переважно у вигляді примусового виселення, застосовувались щодо заможних селян, так званих «куркулів» під час насильницької колективізації. Родина Морозів з господарів стала «ворогами народу №1» – куркулями. В них відібрали скотину, все домашнє начиння, землю. Конона й Наталію етапом відправили на заслання.

Після заслання повернулись додому у Васильківку. Наталія померла зразу, похована в Васильківці. А життя Конона забрав голодомор 1933 року. На подвір'ї квітла весна. Та не цвів садок і не кучерявився зеленим листом. Стояв під сонцем голий, чорний, ніби обвуглений, або об'їдений гусінню. Тільки гусінню тією були люди. Оля – найменша донька, з якоїсь трави щось наварила їсти, покликала тата до столу, він не обізвався; кинулася до нього, а він вже холодний. Знесилена, вона сама якось стягнула на ряднині з печі на плиту померлого батька, а з плити на долівку. Сама викопала в дворі яму і сама поховала його.

...

За батьківською хатою стояла хата сина Федота. Її збудували Карпо з Варварою на початку двадцятих років 20 століття. В цю хату і привів

Федот свою дружину Горпину. В 1927 році народився Григорій, в 1929 – Рая (моя мама). В хаті була одна кімната, сіни, комора і хлів. В кімнаті стояли: лава, сундук, швацька машинка, дерев'яне двоспальне ліжко, лежанка, піч. Для посуду вгорі над лавою була полиця (мисник). В запічку ставили казанки, горшки, поки не топилась піч. Коли топили піч казанки ставили на лаву. Посуду було не багато. Їли всі з однієї миски борщ, кашу, а з другої пили узвар. Цукру в ті роки не було, варили компот з солодкого буряка і добавляли фрукти. Хліб пекли в печі один раз на тиждень. Мололи кукурудзу, а потім варили кашу – мамалигу. Борщ їли з кашою. Була і пшоняна крупа. Варили з неї куліш. Крупу робили самі. Пшоно товкли в ступі, потім віяли шелуху - і була крупа. Куліш зажарювали цибулею на олії. Крупа з пшениці з'явилась пізніше.

При колективізації їхню родину розкуркулили і все забрали в колгосп. Федот і Горпина почали працювати в колгоспі. Федот працював кухарем і пекарем, Горпина на різних роботах. Йшов 1933 рік, зима – голодні, ні взуття, ні одягу. Бригадир колгоспу, рідний брат Федота, Андрій наказав своєму ж братові відвести коноплі волами у Васильківську, на Лубзавод. Федоту нічого не зоставалось, як одягти старенький кожух, жінчині чоботи і поїхати. На подвір'ї лютував мороз, дірявий кожушок ледь прикривав тіло Федота, він дуже перемерз. Повернувся додому, зліг з високою температурою. Тяжка хвороба забрала його життя на початку весни 1933 року. Моїй мамі було тоді чотири роки. Вона пам'ятає, як йому на очі поклали п'ятаки, як вона плакала, а її заспокоювали, що він спить.

Ще пам'ятає, як їй з братом Григорієм весь час хотілось їсти. У той рік ходили по хатах чоловіки і шукали хліб. Шукали повсюди: по городах, садках, у сараях, а коли знаходили – вибирали все до краплі. Щоб заробити стакан проса Горпина цілий день шила бурки (взуття із сукна і вати). Потім діти це просо товкли в ступі, провіювали луску і бабуся Варвара з нього варила шліфточку. Розкіш була, коли за роботу приносили яйце. Щоб протопити піч, діти носили шелюг, солому, хмиз із лісосмуги, а в ліс ходили по сушняк, хвою. Це було небезпечно, могли схопити і оштрафувати. Одного разу лісник все ж таки вислідив по стежці, яку протоптали діти. Прийшов до них додому, дуже лаявся та все ж пожалів – не оштрафував. Холодно було весь час – до війни, під час війни, після війни. Легше з опаленням було для тих, у кого була скотина, бо із кізяків робили цеглу. Заготівля цегли починалась улітку. Цеглу сушили, складали, вкривали. А зимою топили в печі.

... Не дивлячись на важкі повоєнні 1946-1947 роки ми – я, мама, брат і місцеві селяни, йшли працювати до колгоспу, заробляти трудодні. Становище було безправним: не мали паспортів, тобто не могли вільно міняти місце проживання, не отримували пенсію. Крім того, ще «добровільно підписувалися» на державні щорічні позики. Дуже зріс податок на землю. Крім податку на присадибну земельну ділянку, держава встановила натуральні податки у вигляді здачі нами селянами молока, сала, м'яса, яєць, картоплі, овочів.

Обов'язково треба було здати:

1. Всю картоплю просіяти через крупне решето. Відбірну картоплю здати державі, а дрібну

лишити собі.

2. Віддати 250 л молока (якщо жирність 3 – 4 відсотка, а якщо жирність лише 2,8 відсотка, потрібно віддавати більше літрів) Або відбирали вершки, а молочний відвійок віддавали господарям.

3. Віддати 150 штук яєць (якщо нема курей, потрібно яйця купляти і віддавати державі).

4. Віддати м'яса 50 кг в живому виді.

5. Шкуру із забитої тварини теж віддавали.

За рік роботи в колгоспі не вистачало трудоднів, щоб розрахуватися за землю. Якось потрібно було виживати.

Шо там згадувати, виживання було тяжке. За околицею, на колгоспному полі, стояли не прибрані буряки. Ходили в поле і ці буряки ховали в ямку, а вночі, щоб ніхто не бачив, переносили додому. Потім терли на терці і пекли ліпники. Також їли багато трави: козельки, кульбабу, лободу, кропиву. Ходили по полю, шукали, може, де залишився якийсь початок кукурудзи з зерном.

Ранньою весною, ще й сніг не зійшов, заходили босі в річку ловити мушлі, а на подвір'ї ж дуже холодно, а як зайти в воду? Зайти потрібно босими в крижану воду. Начебто тільки зайшли у воду, а ноги вже не відчували денця річки, вони просто не слухалися і в мене чомусь потемніло було в очах. Зір зовсім пропав. Злякалась страшенно, слізно просила брата відвести додому, а він сміявся і не вірив...

Пам'ятаю такий прикрий випадок. За вікном стояли похмурі дні, в хаті тепленько, натоплено. Мама наказала йти у Васильківку торгувати на базар. Поки дійшла до Васильківки, поки спродалася – дуже перемерзла. Помітила начебто

погано бачу. Хтось з людей допоміг – повели мене у Васильківську лікарню, а там дали направлення їхати в Дн-вську обласну лікарню до окуліста. З цим направленням повернулась додому. Мама знову просить мене з Гришою йти до річки по мушлі.

... В пам'ять врізався такий випадок. Їхня корова з'їла буряки колгоспні, родину оштрафували на 800 крб. Господь їм допоміг. Була пізня весна, огородина була висаджена. Та лишилась маленька картопелька, але з гарними росточками. Вони взяли і посадили її в балці. Посадили та й забули. Картопля поросла бур'янами, а восени згадали про неї. Коли викопали, не очікували такого врожаю – шість відер крупної картоплі. Врожай сховали на городі, щоб не забрали. Весною продали 4 відра по 200 крб. Виплатили штраф за корову. Якщо хтось із злодіїв дізнався б про неї, обов'язково б поцупили. Слава Господу Богу, що дав нам ту корову. Якби не вона, страшно подумати, як би ми виживали в ті скрутні часи та ще й треба було виконати план молокоздачі державі.

... А ще я не їм зовсім солоної риби: ні оселедця, ні тюльки, майже 70 років. Це було в голод 1946-1947 р.р. Гриша тільки почав працювати на залізниці привіз з Бердянська тюльки. Їли її з травою, бо хліба не було. І я з голоду об'їлась і на все життя втратила охоту їсти рибу.

... Померли прадід – Мороз Конон, дід – Пантелеймон Кононович, внук Корнієнко Карпа-Гуща Пилип Афанасійович (син дочки Гущі Ганни Карповни).

Побут села до війни

Тифом хворіли. Лікували знахарі, травники. Пологи приймала повитуха вдома. Якщо

заводились воші, клопи, обробляли керосином. Прали і мили голову попелом з соняхів, золу збирали, проціджували через тканину.

Одежу виготовляли самі. Пряли і ткали полотно з коноплі. Фарбували, потім шили із полотна костюми, плаття і інший одяг. Верхній одяг (пальта, сіряки), ткали шерсть із овець. Робили рядна (ліжники). Хто був багатий, робили ліжники з овечої шерсті, а хто бідний – рядна виготовляли з коноплі, використовували для постелі. Матраци шили із ряден, набивали сіном, соломою. Подушки були з пір'я і пуху. Виготовляли матраци з пір'я – перини.

Бурки – зимове взуття (сукно на ваті або вовни). Купляли калоші гумові, литі – шахтьорки. Багаті купляли шкіряне взуття. Хто міг, сам вичиняв шкіру забитої тварини. Валяли валянки, в кого були вівці – це вже великі спеціалісти.

Зимою діти сиділи в хаті. Випустять босими на сніг, побігають трохи і знову на піч. На літо плели лапті з конопляних ниток (на стерню), ходили босі. Проб'ють ногу, оброблять молочаєм, землею притрусять і продовжують свою роботу далі.

Прали на лугу. Над відром, вкритим полотниною, проливали золу з соняха, вода була мильна жовтувата.

Світили каганчиками (склянка з маслом або приплюснута гільза і гніт з вати). Збирались, разом шили, вишивали – до війни.

Після війни з'явились керосинові лампи. Для клеяння калош був каучук (резинка). Бензином заливали, воно робилось як клей. Затирали те місце, де треба клеять, а потім приклеювали резинки.

...Сірників не було. Брали ватку, варену в попелі

соняшника, потім її сушили. По гранітному камінцю черкали стальною желізякою, вилітала іскра, під камінчиком лежала вата, іскра летіла на ватку і вона загорялась. А ще дивились, в кого з димаря йшов дим, йшли до них, просили жару. Брали відро з соломою, на солому клали жар і миттю бігли розпалювати свою плиту. Кресало з кусочками залізяки з'явилось після війни. Його спекулянти продавали дуже дорого. Колиски для дітей робили з дерева, їх підвішували до стелі....

...

У моєї мами дитинства не було. Закінчила три класа, та потрібно допомагати вдома. З 9 років почала працювати в колгоспі. Заробляти трудодні. Була підпасичем, пасла ялівник (молоду скотину). В 10 років була водоносом (носила воду по полям), полільником і снопов'язом. З 11 почала в'язати снопи поряд з дорослими. Дядько Андрій Корнієнко був бригадиром, писав трудоднів наполовину менше, ніж дорослим, хоча вона працювала старанно.

Праця в колгоспі (Горпина)

Полола, скирди накидала, снопи в'язала, біля молотарки працювала, лузала кукурудзу в початках. Восени орали коровами, биками, ходила за плугом. Сіялками сіяли пшеницю, кукурудзу сіяли вручну сапою, буряк – букарями, жала серпом, косили косами. Потім з'явились косарки. Кіньми тягали їх, одна сиділа на косарці, а друга йшла слідом за косаркою і допомагала граблями стягати з косарки під ноги валки. Коли висохне покос, гарбами вивозили і скирдували. Скирди возили на тік, ціпами молотили.

Світлана Василівна БАБАК
Раїса Федотівна БАБАК (Корнієнко)

Із спогадів Галини Горунович

... Деякий час Іван працював в НКВД, що на вулиці Красній у Дніпрі.

Таємницю, яка мучила його серце й душу зміг відкрити рідним тільки за три дні до смерті, будучі невиліковно хворим. Невимовний страх не давав це зробити протягом всього життя.

Він розповів дітям, що прямо під землею цієї страшної будівлі було закатовано і знищено тисячі мирних людей.

Іван усе своє життя мучився і розкаювався в скоєних злочинах.

Недалеко від Дніпровського аеропорту знаходяться захоронення замучених місцевих жителів, яких після тортур вивозили і закопували у глибокі ями, засипаючи їх вапном. Якийсь добродій поставив на тому місці хрест із шпал, на якому написано:

“На цьому місці з 1937 по 1948 р.
по приказу НКВС СРСР були без вини
розстріляні 86 тисяч
мешканців нашого Січеславського краю.
В тому числі Пушкарський Іван Якович.
Вічна пам’ять без вини убієнним”.

На цьому місці з 1937 по 1948 р
по приказу НКВС СРСР були без вини
Розстріляні 86 тисяч
мешканців нашого
Січеславського краю
В тому числі Пушкорський

* * *

Вся історія Україні - це шлях до Волі, до Свободи, Незалежності і Самостійності. Це шдях до Бога.

Ми живемо на своїй, Богом даній землі, споконвіку. Було багато зазіхальників на нашу країну. Рабами українців не зробити, тому загарбників цікавлять тільки наші території. А до нас, "до населення", застосовувалось пряме винищення. Голодомори, етноцид, геноцид, лінгвоцид. А передують їм так звані "братні обійми": "всі ми слов'яни, одного кореня, триєдиний народ і т.д. ..."

Винищується все, що не згодне з рабством: заможні трударі-землероби, цвіт інтелігенції; винищуються за національною ознакою: українці, євреї, татари, поляки та інші, винищуються за національну свідомість, винищувалось все, що відмовлялось стати "гвинтиком" в руках параноїдального вождя...

В нашому рідному місті Дніпрі на сьогодні вже виявилось декілька місць масових поховань жертв драконових режимів - сталінського і гітлерівського. Це сотні тисяч закатованих! І так по всій Україні!

Зиновія Служинська пише: "Не маєм права забути ту кривду і муку голоду, яку приготував нашому народу "старший брат" - страшну смерть дітей, безталанну юність, неймовірні страждання простих людей. Згадка про них викликає в душі невгамовний спротив. Щоб цього більше ніколи не було. Щоб більше ніколи ворог не знущався над Україною, над її свободолюбивим, мирним і добрим народом!"

ХОЧУ ЖИТЬ В ЕВРОПЕ,
А НЕ В СОВКОВОМ
ЧРЕЗМАТЕ!

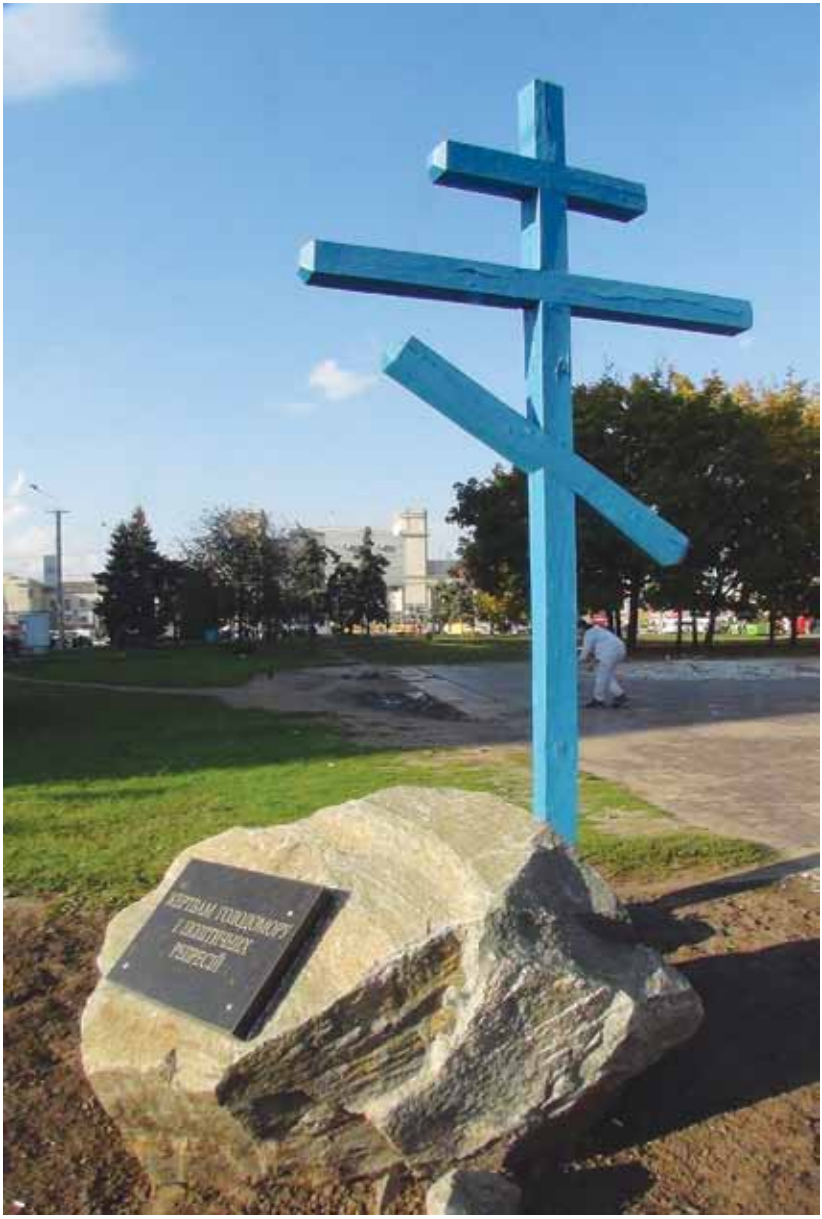

Жертвам Голодомору і політичних репресій
(біля Дніпровського центрального залізничного вокзалу)

Тут покояться
Воїни Української Народної Республіки,
що загинули в боях за Україну у 1918-1919 рр.
(поблизу Преображенського Собору в м. Дніпрі)

Пам’ятник жертвам Голодоморів в м. Дніпрі

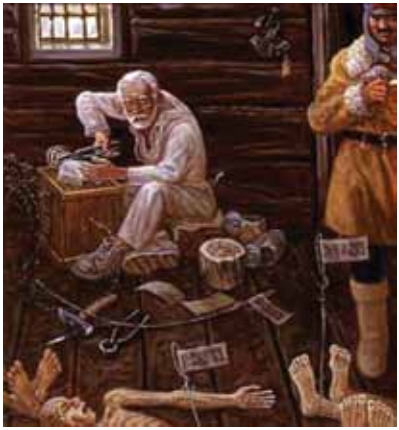

Ті, хто в 20-тих думали, що можна відсидітися вдома, в 33-му змушені були їсти одне одного

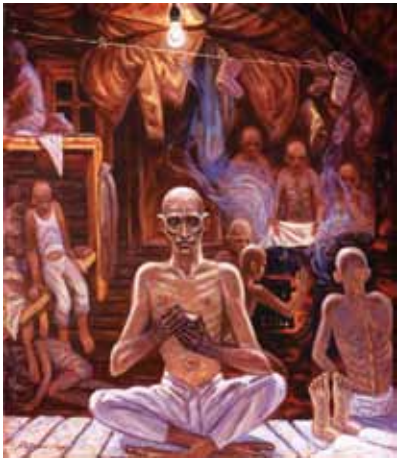

* * *

Любила Дарина вставати раненько,
Любила, щоб в хаті було чепурненько.
Ще півні, ще треті своє не співали
Вона біля печі уже чаклувала.

Хоч трішки протопить, в макітрі почовга
Й зготує дитині сніданок з нічого.
А доня ще ніжиться десь на печі
І сняться дитині смачні калачі…

…Дитина проснулась, дитина дивує:
Чому це матуся так довго ночує?
Чому це під нею холодна ряднина?
Чому це так міцно спить мама Дарина?

Чому ще не топлено в хаті сьогодні?
І щічки і руці у мами холодні.
І вже перекинувсь на полудень ранок,
А мамця не порає доні сніданок?

Чому вона голосу доні не чує?
Чи, може, прикинулась, може, жартує?
Та чому у хаті так сумно і тихо
І мамця, здається, вже зовсім не диха?..

Не крук то, не ворон над хатою кряче,
То страх заповзає в серденько дитяче.
Дитина злякалась, дитина шепоче:
- Матусю, прокинься!.. Я їстоньки хочу!

І просить, і плаче, і кличе її…
У відповідь тиша у хаті стоїть…
А вдень якісь люди до хати зайшли,
Дарину в ряднині кудись віднесли.

Сказали, що мамця надовго заснула,
Бо, бач, повечеряти вчора забула…

Михайло Пишний

Хлопці
з передової
просять
про
молитву

Підготували:
священик Володимир Дерев'янко,
диякон Павло Тепін, Ігор Чечель,
Григорій Бондаренко,
Володимир Філіпов

Ілюстрації
Володимир Єрмаков
та з інтернету

Дарунок

Священик Василь Пишний
Храм Покрови, с.Рубанівське,
Васильківський р-н, Дніпровська обл.,
т. +380675238992,
т. +380502341503
naviky@ukr.net www.naviky.dp.ua
а/с 1847, м. Дніпро, 49027, Україна

Надруковано в типографії "Літограф"

* * *

Україна ніколи не
зазіхала на свободу
інших народів.
Але завжди буде
захищати свою свободу
і незалежність